

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR

Raziskovalno-dokumentacijski sektor

PP - PRIMERJALNI PREGLED

**PREGLED UREDITVE IN UKREPOV
DRŽAV Z NAJBOLJŠO PLAČILNO
OZIROMA FINANČNO DISCIPLINO**

Pripravila:
Mag. Romana Novak

Številka naročila: 65/2009
Descriptor/Geslo: Rok plačila/Deadline for payment
Datum: 14. 10. 2009

Gradivo ne predstavlja uradnega mnenja Državnega zbora

1 UVOD

Problematika plačilne nediscipline, t.j. zamud pri plačilih in neplačevanja upnikom, je v razmerah gospodarske krize še posebej aktualna. Pri tem se zdi, da so ji še zlasti izpostavljena manjša podjetja, ki so zaradi manjšega prometa in sorazmerno manjšega števila odjemalcev še bolj vezana na njihova redna plačila. Slabi plačniki pa niso zgolj podjetja. Nasprotno, sloves nediscipliniranega plačnika se drži tudi države, raziskave pa celo kažejo, da so zamude javnega sektorja pri plačilih ponavadi še daljše od zamud dolžnikov iz zasebnega sektorja. Na splošno naj bi veljalo, da "nižje ko gremo po proračunski lestvici (bolj ko se približujemo lokalnim oblastem), slabša je plačilna disciplina" (Frantar, 2004: 44).

Plačilno nedisciplino državnih organov je Günther Verheugen, evropski komisar za podjetništvo in industrijo ter podpredsednik Evropske komisije, še posebej izpostavil ob predstavitvi predloga Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti zamudam pri plačilih v trgovinskih poslih - O izvajanju Akta za mala podjetja.¹ Poudaril je:

"Komisija resnično nima razumevanja za počasna plačila javnih organov. Za to ni izgovora. Ne morejo se sklicevati na to, da nimajo denarja za plačilo, saj lahko naročilo oddajo samo, ko so sredstva za nakup že predvidena v njihovem proračunu" (Extracts from the press conference).

V pričujoči raziskovalni nalogi smo se na željo naročnika osredotočili na problematiko finančne (ne)discipline v šestih evropskih državah, ki na tem področju veljajo za relativno vzorne. To so Avstrija, Danska, Finska, Nemčija, Norveška in Švedska.

Naloga je sestavljena iz treh segmentov, in sicer:

- drugo poglavje vsebuje informacije o instrumentih za zagotavljanje plačilne discipline na ravni EU oz. Evropskega gospodarskega prostora (v nadaljevanju: EGP) ter v nacionalnih zakonodajah, informacije o plačilnih rokih (dogovorjenih in dejanskih), v katerih svoja plačila poravnava javni sektor (v primerjavi s celotnim gospodarstvom) ter informacije o sankcijah za neporavnavo finančnih obveznosti;
- v tretjem poglavju so predstavljeni podatki o zagotavljanju informacij o finančnem položaju poslovnih subjektov in subjektov javnega sektorja;
- četrto poglavje pa predstavlja določila nacionalnih zakonodaj s področja javnih naročil, ki se nanašajo na poslovanje s podizvajalci.

Podatke smo pridobili iz virov na svetovnem spletu, in sicer pretežno s spletnih strani z zakonodajo izbranih držav ter spletnih strani pristojnih nacionalnih institucij kakor tudi institucij EU.

¹ Predlagano Direktivo obravnavamo v poglavju 2.1.2 te naloge.

2 ZAGOTAVLJANJE PLAČILNE DISCIPLINE

2.1 Ureditev na ravni EU

Evropska komisija je že v maju 1995 sprejela priporočilo o plačilnih rokih v trgovinskih poslih, v katerem je države članice pozvala, naj sprejmejo zakonske in praktične ukrepe za zagotovitev izvajanja pogodbeno dogovorjenih rokov plačil v trgovinskih poslih ter popravijo plačilne roke v pogodbah za javna naročila (1. člen priporočila). Vendar pa so raziskave pokazale, da *"v mnogih državah članicah v najboljšem primeru ni prišlo do nobenega izboljšanja glede zamud pri plačilih"* (11. odstavek preambule Direktive 2000/35/ES).

2.1.1 Direktiva 2000/35/ES

Junija 2000 sta Evropski parlament in Svet EU sprejela Direktivo 2000/35/ES o boju proti zamudam pri plačilih v trgovinskih poslih. Direktiva med drugim postavlja pravila določanja višine obresti v primeru zamude pri plačilu ter določa postopek izterjave nespornih terjatev:

- Obresti zapadejo v plačilo z dnem, ki sledi datumu plačila ali koncu plačilnega roka, ki je bil določen s pogodbo. Če tak datum oz. rok v pogodbi ni določen, pa obresti zapadejo v plačilo 30 dni po dnevu, na katerega dolжник prejme račun ali drugo zahtevo za plačilo (3. člen, prvi odstavek).
- Države članice morajo zagotoviti izterjavo terjatve (ne glede na višino dolga) običajno v 90 koledarskih dneh po tem, ko je upnik vložil tožbo ali zahtevo pri sodišču - v primeru, da dolg ali vidiki postopka niso sporni (5. člen, prvi odstavek).

2.1.2 Predlog prenovljene direktive iz aprila 2009

Trenutno je v EU v zakonodajnem postopku predlog prenovljene direktive, in sicer Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti zamudam pri plačilih v trgovinskih poslih - O izvajanju Akta za mala podjetja. Direktiva predstavlja prenovitev direktive iz leta 2000 - slednja bo z njenim sprejetjem nehala veljati (12. člen predloga Direktive). Njen glavni cilj je olajšanje nemotenega delovanja notranjega trga ter izboljšanje denarnega toka evropskih podjetij. Za slednje poudarja, da je to še zlasti pomembno v času gospodarskega upada. V uvodu navaja, da direktiva iz leta 2000 ni v celoti dosegla želenega učinka, kajti številni dokazi² kažejo, da zamude pri plačilu pri trgovinskih poslih kljub izvajanju Direktive 2000/35/ES še vedno ostajajo problem v EU (Direktiva - obrazložitevni memorandum).

Predlagana direktiva naj bi bila implementirana v nacionalne zakonodaje držav članic predvidoma do leta 2011 oziroma do zadnjega dne 12-mesečnega obdobja po objavi v Uradnem listu Evropske unije. Direktiva zadeva EGP, zato bo med drugim veljala tudi za Norveško.

Cilj nove direktive je predvsem izboljšanje učinkovitosti in uspešnosti pravnih sredstev za zamude pri plačilu. Uvaja pravico do izterjave upravnih stroškov in nadomestila za notranje stroške, ki nastanejo zaradi zamude pri plačilu:

²Direktiva se sklicuje na raziskavo European Payment Index iz leta 2008, ki jo je opravilo podjetje Intrum Justitia. Podatke iz raziskave za izbrane države navajamo tudi v nadaljevanju naloge.

Države članice morajo zagotoviti, da je upnik upravičen od dolžnika prejeti katerega koli od naslednjih zneskov, ko zamudne obresti zapadejo v plačilo (razen če je s pogodbo določeno drugače):

- za dolg, manjši od 1.000 EUR, fiksni znesek 40 EUR;
- za dolg 1.000 EUR ali več, toda manj kot 10.000 EUR, fiksni znesek 70 EUR;
- za dolg v višini 10.000 EUR ali več, 1 % zneska, za katerega obresti za zamudo pri plačilu zapadejo v plačilo (4. člen).

V zvezi s plačilno (ne)disciplino državnih organov Direktiva ugotavlja, da *"v številnih državah³ članicah obstajajo dokazi o neupravičeno dolgih pogodbenih plačilnih rokih pri poslih, ki vključujejo javne uprave"* (Direktiva - obrazložitevni memorandum).

Zato v 5. členu uvaja nekatere spremembe, ki se nanašajo neposredno na plačila državnih organov:

Države članice morajo zagotoviti, da je v poslih dostave blaga ali izvajanja storitev za državne organe upnik upravičen do zamudnih obresti, ki so enake zakonitim obrestim, ne da bi za to bilo potrebno opozorilo, če so izpolnjeni naslednji pogoji:

- upnik izpolnjuje pogodbene in zakonite obveznosti;
- upnik zapadle vsote ne prejme pravočasno, razen če dolžnik ni odgovoren za zamudo (prvi odstavek).

Če so izpolnjeni pogoji iz prejšnjega odstavka, države članice zagotovijo naslednje:

- zamudne obresti zapadejo v plačilo z dnem, ki sledi datumu plačila ali koncu plačilnega roka, določenega s pogodbo;
- če datum plačila ali plačilni rok v pogodbi ni določen, pa zamudne obresti brez opozorila zapadejo v plačilo:
 - 30 dni po dnevu, na katerega dolžnik prejme račun ali drugo ustrezno zahtevo za plačilo;
 - 30 dni po dnevu prejema blaga ali izvedbi storitev, če dolžnik prejme račun ali drugo ustrezno zahtevo za plačilo pred prejemom blaga ali izvedbo storitev;
 - če je postopek sprejemanja ali preverjanja, s katerim je treba preveriti skladnost blaga ali storitev, določen zakonsko ali pogodbeno in če dolžnik prejme račun ali drugo ustrezno zahtevo za plačilo pred dnevom ali na dan sprejemanja ali preverjanja, pa 30 dni po navedenem datumu (drugi odstavek).

Države članice morajo zagotoviti, da postopek sprejemanja ali preverjanja traja največ 30 dni, razen če ni v razpisni dokumentaciji in pogodbi drugače določeno in ustrezno utemeljeno (tretji odstavek).

Države članice morajo zagotoviti, da plačilni rok iz pogodbe ni daljši od rokov iz odstavka 2(b), razen če se dolžnik in upnik izrecno dogovorita drugače in če za to obstajajo objektivne okoliščine (četrti odstavek).

³ Prim. spr. op. 2.

Ko zamudne obresti že zapadejo v plačilo, pa je upnik upravičen še do pavšalnega nadomestila v višini 5 % dolgovanega zneska. To nadomestilo se zaračuna poleg obresti za zamude pri plačilu (peti odstavek).

Vlada Republike Slovenije je v juniju 2009 prejela predlog stališča k predlogu Direktive in ga posredovala v obravnavo Državnemu zboru Republike Slovenije. V predlogu stališča se je strinjala s predlogom Direktive in se zavzela za naslednje ureditve:

- plačilni rok iz pogodbe ni daljši od rokov iz (zgoraj navedenega) 2(b) odstavka 5. člena Direktive, razen če se dolžnik in upnik izrecno dogovorita drugače;
- državne organe in organe lokalnih skupnosti, ki zamujajo s plačilom, se naj primerno sankcionira, tako da do teh zamud sploh ne bi prišlo;
- pri nadaljnjem vsebinskem razvoju naj ureditve ne posegajo v obstoječo strukturo obligacijskih razmerij, kot je določena v Obligacijskem zakoniku.

V Državnem zboru je bil predlog vladnega stališča k predlogu Direktive obravnavan na 24. seji Odbora za zadeve EU dne 19. junija 2009. Po razpravi so člani odbora sprejeli z Vlado usklajeno novo besedilo stališča Republike Slovenije.

2.2 Sankcije za neporavnano finančnih obveznosti - ureditev v nacionalnih zakonodajah

Rok za implementacijo trenutno še veljavne Direktive 2000/35/ES v nacionalne zakonodaje držav članic je bil 8. avgust 2002. Ker je kar pet od šestih obravnavanih držav članic EU,⁴ je bila omenjena direktiva v številnih od njih podlaga za ureditev v nacionalnih zakonodajah. V nekaterih od njih, predvsem v skandinavskih državah, je boj proti zamudam pri plačilih bil ustrezno urejen že pred tem, z veljavnostjo direktive pa se je ureditev tega področja nekoliko spremenila.

Direktiva med drugim na primer določa višino oziroma način izračuna zamudnih obresti:

"Višina obresti za zamudo pri plačilu ("zakonska stopnja"), ki jih mora plačati dolžnik, je vsota obrestne mere, ki jo uporablja Evropska centralna banka za svoje zadnje operacije glavnega refinanciranja, ki jih je opravila pred prvim koledarskim dnevom zadevnega polletja ("referenčna stopnja") in vsaj sedem odstotnih točk ("marža"), razen če je v pogodbi drugače določeno. Za državo članico, ki ne sodeluje v tretji fazi ekonomske in monetarne unije, je referenčna stopnja omenjena zgoraj ekvivalentna stopnja, ki jo določi njena nacionalna centralna banka..." (3(d). člen Direktive 2000/35/ES).

V obravnavanih državah so direktivi večinoma samo prilagodili obstoječe predpise, čeprav je bila direktiva ponekod podlaga za obsežnejše reforme obstoječe zakonodaje (npr. Nemčija). Na Danskem in Finskem ter v Avstriji pa je bila direktiva vključena v splošno zakonodajo o obrestih (Perales Viscasillas, 2007).

Kot kaže pregled zakonodaje izbranih šestih držav, je-le ta usklajena z Direktivo 2000/35 in kot sankcijo za zamude pri plačilih določa višino zamudnih obresti, v primeru, da ni s pogodbo drugače dogovorjeno. Nacionalne zakonodaje ne predvidevajo posebnih sankcij za dolžnike iz javnega sektorja. Tudi Direktiva 2000/35 ne predvideva posebnih sankcij zanje, temveč samo navaja, da naj bi zanje veljali enaki pogoji kot za vse druge. Direktiva v 22. odstavku preambule namreč določa, da *"bi morala [Direktiva] urejati vse trgovinske posle, ne*

⁴ Direktiva 2000/35/ES v 8. členu določa: *"Ta Direktiva je naslovljena na države članice"*.

glede na to, ali potekajo med zasebnimi in javnimi podjetji ali med podjetji in državnimi organi".

Za razliko od nje predlog nove direktive državne organe izrecno navaja tudi v členih samega besedila (v že omenjenem 5. členu). Vprašanje pa je, ali bo uveljavitev nove direktive sama po sebi dejansko doprinesla k večji plačilni disciplini javnega sektorja. Direktiva podjetjem sicer daje možnost, da od dolžnikov terjajo plačilo obresti in stroškov izterjave, od njih samih pa je odvisno, ali bodo to pravico izkoristili ali pa bodo pri toleriranju zamud pri plačilih še naprej fleksibilni zavoljo dobrih poslovnih odnosov in možnosti prihodnjega poslovnega sodelovanja z naročniki iz javnega sektorja (EU Commission: Citizen's Summary).

2.2.1 Avstrija

Direktiva 2000/35/ES je bila v avstrijsko nacionalno zakonodajo implementirana z Zakonom o spremembi zakona o obrestih (*Zinsenrechts-Änderungsgesetz*) iz avgusta 2002, ki vnaša spremembe določb v zvezi z obrestmi v Splošni civilni zakonik (*Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*), v Trgovinski zakonik (*Handelsgesetzbuch*), v Zakon o delnicah (*Aktiengesetz*) in v Zakon o delovnih in socialnih sodiščih (*Arbeits- und Sozialgerichtsgesetz*). Zakon o spremembi obresti v 1. členu določa spremembe v členih 1333 do 1335 Civilnega zakonika ter navaja, da pri zamudah pri plačilu dolgov iz poslovanja zakonska stopnja zamudnih obresti znaša osem odstotnih točk nad referenčno stopnjo Evropske centralne banke (v nadaljevanju: ECB). Poleg tega lahko upnik poleg zakonitih obresti zahteva tudi stroške v zvezi z izterjavo dolga (133. člen).

2.2.2 Danska

Danska je zakonsko stopnjo zamudnih obresti določila že leta 1986 z Odlokom o obrestih za zamude pri plačilih (*Interest (Late Payment) Decree*) ki je veljal, kadar pogodbeni strani s pogodbo nista določili drugačnih pogojev. Direktiva 2000/35/ES je bila v dansko nacionalno zakonodajo implementirana leta 2002 z Zakonom št. 379.⁵

Ker Danska ni članica evro območja, zanjo po direktivi pri določanju zamudnih obresti ne veljajo referenčne stopnje ECB, temveč ekvivalentna stopnja, ki jo določi danska nacionalna banka. Stopnja zamudnih obresti je izračunana tako, da referenčni stopnji danske centralne banke⁶ prištejejo še 7 odstotnih točk t. im. "marže".

Poleg zamudnih obresti pa morajo dolžniki plačati še stroške izterjave, ki so sorazmerni z zneskom terjatve in lahko znašajo od 250 do 2.400 danskih kron (DKK). Danska podjetja v pogodbene klavzule večinoma vključujejo mesečno stopnjo zamudnih obresti v višini 1,2 do 2,5% (v povprečju pogodbena mesečna stopnja zamudnih obresti znaša 1,5%) (Europe's Battle Against Late Payment - A Case Study; Interest on late payment of Bills).

⁵ Z dne 6. junija 2002 o spremembah zakona o obrestih za zamude pri plačilih.

⁶ Določena je na enak način kot referenčna stopnja ECB.

2.2.3. Finska

Direktiva 2000/35/ES je bila v nacionalno zakonodajo implementirana v maju 2002 s spremembami Zakona o obrestih iz leta 1982 (*Laki korkolain muuttamisesta*). Zakon v prvem odstavku 2. člena (Pogodbena svoboda) določa obveznost za plačilo obresti, razen če ni s pogodbo drugače dogovorjeno. V prvem odstavku 4. člena je določeno, da mora dolžnik v primeru zamujenega plačila plačati obresti v višini referenčne stopnje ECB, zvišane še za dodatnih 7 odstotnih točk. Posebne olajševalne okoliščine so mogoče, če je dolžnik fizična oseba. V 11. členu je določeno, da je v tem primeru višino obresti za zamujeno plačilo mogoče prilagoditi, če dolg ni nastal pri opravljanju poslovne dejavnosti, če je dolžnik s plačilom zamudil zaradi bolezni, brezposelnosti ali drugih objektivnih okoliščin oz. če je imel upravičen razlog, da dolga ni plačal v roku.

2.2.4 Nemčija

Direktiva 2000/35/ES je bila podlaga za celovito reformo Civilnega zakonika (*Bürgerliches Gesetzbuch*, v nadaljevanju: BGB), katerega druga knjiga se nanaša na obligacijsko pravo. Spremembe so bile sprejete v oktobru 2001, z Zakonom o prenovitvi obligacijskega prava (*Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts*), in so veljavne od pričetka leta 2002 dalje. BGB tako v 288. členu določa, da so zamudne obresti enake višini referenčne stopnje ECB, ki ji prištejejo še 8 odstotnih točk "marže" za pravne osebe oz. 5 odstotnih točk za fizične osebe. Plačilo zamudnih obresti pa ni obvezujoče, če je s pogodbo drugače dogovorjeno (BGB; Zinssatz).

2.2.5 Norveška

Norveška, ki sicer ni članica EU, je pa članica EGP, je stopnjo zamudnih obresti določila že z Zakonom o obrestih za zamujena plačila iz leta 1976 (*Norwegian Interest (Late Payment) Act* oz. *Lov om renter ved forsinket betaling*). Zakon določa, da stopnjo zamudnih obresti dvakrat letno (1. januarja in 1. julija) določi vlada oz. pristojno ministrstvo. Določitev stopnje zamudnih obresti je časovno usklajena z določitvijo referenčne stopnje, ki jo določi centralna banka Norges Bank (3. člen omenjenega zakona).⁷ Nazadnje določena stopnja zamudnih obresti velja od 1. julija 2009 in znaša 8,25% letno. Opazimo lahko, da je v obdobju od julija 2006 do danes stopnja zamudnih obresti najprej rastle in nato padla.⁸

Tudi na Norveškem stroški izterjave, enako kot na Danskem, vezani sorazmerno na višino osnovne terjatve in lahko znašajo od 200 do 10.000 norveških kron (NOK) (*Europe's Battle Against Late Payment - A Case Study*). Upnik, ki je zainteresiran za čimprejšnjo poravnavo terjatev in razume dolžnikove okoliščine, pa lahko zahteva od dolžnika tudi nižjo stopnjo zamudnih obresti ali pa se odpove stroškom izterjave (4(a). in 4(b). člen).

⁷ Določena je na enak način kot referenčna stopnja ECB.

⁸ Od 1. julija 2006 je znašala 9,75% letno, od 1. januarja 2007 10,5% letno, od 1. julija 2007 11,5% letno, od 1. januarja 2008 12,25% letno, od 1. julija 2008 12,75% letno, potem pa je padala in je od 1. januarja 2009 znašala 10% letno, od 1. julija 2009 pa znaša že omenjenih 8,25% (*Lov om renter ved forsinket betaling*).

2.2.6 Švedska

Že sredi 70. letih prejšnjega stoletja se je Švedska kot prva v Evropi pričela ukvarjati z reševanjem problema plačilne nediscipline. Zakon o izterjavi dolgov (*Debt recovery Act* oz. *Inkassolagen*) iz leta 1974 je podrobneje določil pogoje plačila. Določil je, da morajo biti vse obveznosti dolžnika zapisane in da morajo vsebovati natančne informacije glede upnika, terjatveni znesek - glavnico, obresti in stroške izterjave, kakor tudi jasna navodila glede sprejemljivega načina plačila. Kmalu zatem (leta 1975) je bil sprejet Zakon o obrestih (*Interest Act*), ki je še vedno veljaven, vnešene pa so spremembe na podlagi Direktive iz leta 2000.

Ker Švedska ni članica evro območja, zakon določa, da je stopnja zamudnih obresti enaka referenčni stopnji švedske nacionalne banke,⁹ kateri se prišteje še določen odstotek "marže", ki je za posamezno obdobje določen s posebnim aktom (trenutno znaša 8%). Zakon o poplačilu dolgov iz leta 1981 pa je uvedel še pravico upnika, da od dolžnika terjaja še kompenzacijo vseh administrativnih stroškov, ki jih je imel z izterjavo dolga. Vsaka faza v procesu izterjave je ustrezno ovrednotena (npr. obvestilo dolžniku, pisna zahteva za plačilo, itd.) (Europe's Battle Against Late Payment - A Case Study).

2.3 Roki za plačila javnega sektorja

Prikaz podatkov o plačilnih rokih javnega sektorja in celotnega gospodarstva smo povzeli po poročilu mednarodnega podjetja Intrum Justitia, največjega evropskega podjetja za kreditno upravljanje, o plačilnih indeksih večine evropskih držav (t. im. European Payment Index). V raziskave Slovenija ni zajeta. Zadnje poročilo iz leta 2008, na katerega se sklicuje tudi ocena vplivov (angl.: *impact assesment*) predlagane nove direktive, za izbranih šest držav navaja naslednje podatke o plačilnih rokih ter zamudah pri plačilih:

Tabela 1: Povprečni dogovorjeni in dejanski roki plačil ter zamude (v dnevih) v letu 2008 v izbranih evropskih državah.

Država	Javni sektor				Celotno gospodarstvo			
	Povprečen dogovorjen oz. določen rok plačila	Povprečen dejanski rok plačila	Povprečna zamuda	Povprečna zamuda nad 30 dni	Povprečen dogovorjen oz. določen rok plačila	Povprečen dejanski rok plačila	Povprečna zamuda	Povprečna zamuda nad 30 dni
	(1)	(2)	(3)=(2)-(1)	(4)=(2)-30	(5)	(6)	(7)=(6)-(5)	(8)=(6)-30
Avstrija	27	47	20	17	27	35	8	5
Danska	27,5	35,8	8,3	5,8	29,4	35,5	6,1	5,5
Finska	20	24	4	-6	21	27	6	-3
Nemčija	25	40	15	10	30	36	6	6
Norveška	26,6	31,1	4,5	1,1	21,9	28,17	6,3	-1,8
Švedska	28	35	7	5	27	34	7	4

Vir podatkov: European Payment Index 2008 (str. 11, 15, 18, 20, 29 in 34) ter Impact Assesment - aneks št. 3 (str. 61-62 in 69).

⁹ Določena je na enak način kot referenčna stopnja ECB.

Po raziskavi European Payment Index za leto 2008 imajo skandinavske države najkrajše plačilne roke (tako dogovorjene kakor dejanske) in sodijo v sam vrh glede na stopnjo plačilne discipline. Pri tem je najuspešnejša Finska, Norveška je tretja (za Estonijo), Danska četrta, Švedska pa šesta (za Islandijo). Avstrija in Nemčija sta dosegli nekoliko slabšo oceno, saj zasedata 15. oziroma 16. mesto.

Kot je razvidno iz zgornje tabele, pa so se tudi v teh državah naročniki iz javnega sektorja izkazali za bolj nedisciplinirane plačnike, kot je sicer državno povprečje. Na podlagi predstavljenih podatkov bi tako lahko povzeli:

- V vseh šestih obravnavanih državah so tako v javnem sektorju kakor nasploh dejanski plačilni roki daljši od dogovorjenih.
- Dogovorjeni plačilni roki za dolžnike iz javnega sektorja so praviloma nekoliko krajši kot v celotnem gospodarstvu. Pri tem sta izjemi Norveška in Švedska, kjer je povprečen dogovorjen rok plačila v javnem sektorju nekoliko višji.
- Le na Finskem in Norveškem so povprečne zamude pri plačilih javnega sektorja krajše od zamud pri plačilih v državi nasploh, na Švedskem je povprečna zamuda v obeh primerih enako dolga, medtem ko so na Danskem, v Avstriji in Nemčiji zamude pri plačilih javnega sektorja daljše. Pri tem še posebej izstopata slednji, kjer so zamude javnega sektorja bistveno večje od povprečnih zamud v celotnem gospodarstvu.
- Ob upoštevanju določb predlagane nove direktive, ki tudi za javni sektor uvaja strožje kriterije in rok plačila največ 30 dni, pa lahko ugotovimo, da bi, ob trenutnih dejanskih rokih plačil, svoja plačila v roku poravnavali le finski proračunski uporabniki.

3 ZAGOTAVLJANJE INFORMACIJ O FINANČNEM POLOŽAJU

Nacionalni poslovni registri predstavljajo najširšo bazo vseh razpoložljivih javnih podatkov o poslovnih subjektih v neki državi. Poleg identifikacijskih podatkov o poslovnih subjektih so uporabnikom v njih ponavadi na voljo še poslovni in finančni podatki ter zbirke listin in dokumentov. Evropski poslovni register (European Business Register, v nadaljevanju. EBR) je mreža, ki združuje nacionalne organe iz večine evropskih držav, pristojne za zbiranje informacij in zagotavljanje vpogleda v podatke poslovnega registra posamezne države - v Sloveniji je to Agencija za javnopravne evidence in storitve (AJPES). EBR vsakomur omogoča, da za sprejemljivo ceno dostopa do primerljivih informacij o pravnih osebah v državah, ki so vključene v EBR.

V vseh šestih obravnavanih državah pa poleg nacionalnih poslovnih registrov delujejo tudi zasebna bonitetna podjetja oz. agencije (angl.: *credit rating agencies*), ki naročnikom in občasnim uporabnikom svojih storitev proti plačilu omogočajo dostop do podatkov o boniteti podjetij. Pri tem se boniteta nanaša na celostne informacije njihovega poslovanja, od lastniške strukture do strukture prodaje, perspektivnosti, zanesljivosti in uspešnosti. V okviru vsega tega kreditna oziroma ožje gledano plačilna sposobnost predstavlja zgolj manjši segment (Bonitete na Balkanu; Kokošar, 2003: 2). Pri bonitetnih podjetjih gre večinoma za mednarodna podjetja, ki delujejo oziroma imajo svoje filiale v več državah. Ob tem moramo omeniti, da številni viri prav bonitetna podjetja krivijo za aktualno gospodarsko krizo, ker svojih bonitetnih ocen niso pravočasno prilagodila (t.j. znižala) po poslabšanju razmer v

gospodarstvu.¹⁰ Nenazadnje je bil to tudi eden od argumentov, ki je evropske institucije vodil k sprejetju Zakonodajne resolucije Evropskega parlamenta z dne 23. aprila 2009 o predlogu Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o bonitetnih agencijah (5. odstavek preambule). Le-ta med drugim vsebuje določbe, da se morajo bonitetna podjetja izogniti konfliktu interesov v procesih presoje bonitete, izboljšati metodologijo ter povečati transparentnost svojega dela.

Kot je opisano v nadaljevanju, pa tako nacionalni poslovni registri kakor bonitetna podjetja praviloma zbirajo in posredujejo le informacije o gospodarskih (in osebnih) družbah, ne pa tudi podatkov o organih javnega sektorja.

3.1 Avstrija

Poslovni register je uradna zbirka podatkov o pravnih osebah, ki je brezplačno dostopna vsem zainteresiranim na spletni strani Ministrstva za pravosodje. Preko nje je mogoč tudi brezplačen vpogled v bazo podatkov t. im. *Insolvenzdatei*, v katere pa so zajeta samo podjetja, ki so že v stečajnem postopku. Vpogled v vse te podatke omogoča tudi avstrijski Telekom preko posebne storitve Dataweb, ki pa je v celoti plačljiva in poleg dostopa do poslovnega registra in podatkov o podjetjih v stečajnem postopku omogoča tudi dostop do vse avstrijske zakonodaje ter vpogled v zemljiško knjigo (Telekom Austria Businesskunden; Justiz - Ediktsdatai).

3.2 Danska

Centralni poslovni register - *Det centrale vidksomhedsregister* (v nadaljevanju: CVR) vsebuje osnovne podatke o vseh danskih podjetjih, ne glede na pravno obliko ali lastniško strukturo (javna ali zasebna podjetja) (spletna stran CVR).

3.3 Finska

Nacionalni odbor za patente in registracijo (*Patentti- ja rekisterihallitus*, v nadaljevanju: PR) sodi v organizacijsko strukturo Ministrstva za zaposlovanje in gospodarstvo. Kot je mogoče razbrati iz spletne strani odbora, posredujejo podatke o pravnih osebah zasebnega prava, torej za podjetja, bodisi v večinski zasebni ali državni lasti, ne pa za državne organe ali organe javnega sektorja (spletna stran PR).

3.4 Nemčija

Z nemškim poslovnim registrom (*Unternehmensregister*) upravlja zvezni organ Bundesanzeiger (BAAnz), ki sodi v organizacijsko strukturo Ministrstva za pravosodje. Zajema le podatke za gospodarske družbe (ne glede na lastniško strukturo) in podjetnike posameznike (spletni strani Unternehmensregister ter BAAnz).

¹⁰Charlie McCreevy, evropski komisar za notranji trg in storitve, je junija 2008 opozoril na neučinkovitost (sicer prostovoljnega) kodeksa ravnanja bonitetnih podjetij (t. im. IOSCO Code of Conduct) in ga poimenoval "brezzobo čudo" (angl.: *toothless wonder*) (The EU Rating Agency Regulation).

3.5 Norveška

Poslovni register vodi registrski center Brønnøysund (nor.: *Brønnøysundregistrene*, v nadaljevanju: BRC), ki je državna institucija. Z uvedbo registra je Norveški uspelo zmanjšati obveznost poročanja in posredovanja podatkov različnim registrom in državnim institucijam ter tako povečati učinkovitost javnega sektorja. BRC v centralno vodenem poslovnem registru vodi podatke o vladnih organih in organizacijah, okrožjih in mestnih občinah, družbah, združenjih, ustanovah, podjetjih v stečaju in drugih pravnih osebah ter samostojnih podjetnikih. Register je povezan z registrom davčnih zavezancev, registrom zavezancev za davek na dodano vrednost, norveškimi statističnim uradom, registrom ustanov in registrom zaposlenih. Podatki iz centralnega registra so javni in proti plačilu uporabnikom dostopni preko interneta, telefona in klasične pošte (spletna stran BRC; Predstavitev Evropskega poslovnega registra).

3.6 Švedska

Poslovni register upravlja Bolagsverket, ki je organ, nad katerim sicer izvaja nadzor Ministrstvo za industrijo, vendar pa Bolagsverket ne sodi v njegovo sestavo oziroma ne prejema proračunskih sredstev. Financira se izključno s prihodki od svojega delovanja. To pa zajema registracijo novih podjetij in spremembe v obstoječih podjetjih, sprejema letna poročila za javno objavo ter vodi evidenco in posreduje podatke iz nacionalnega poslovnega registra (spletna stran Bolagsverket).

4 JAVNA NAROČILA - POSLOVANJE S PODIZVAJALCI

Na območju EU se je v zadnjih desetletjih sodelovanje s podizvajalci močno razširilo v vseh gospodarskih sektorjih, saj pogosto predstavlja možnost, da podjetje uporabi specializirano delovno silo, ter je v zadnjem času dejavnik, ki povečuje gospodarsko dejavnost in s tem ustvarja nova delovna mesta. V tej kategoriji je veliko podjetij oz. podjetnikov posameznikov, ki so poslovno vezani na večje sisteme, mnogi med njimi prek javnih naročil tudi na državo, ki pa je, kot kažejo raziskave, prav tako slab plačnik (Evropski parlament - Odbor za zaposlovanje in socialne zadeve). V tem poglavju se zato osredotočamo predvsem na vprašanje, kako je v zakonodaji izbranih držav urejeno sodelovanje med glavnim izvajalcem in podizvajalci.

Evropski kodeks najboljših praks za poenostavitev dostopa malih in srednje velikih podjetij do pogodb o javnih naročilih (v nadaljevanju: Evropski kodeks) navaja, da lahko za izboljšanje plačilnih pogojev in zagotavljanje pravočasnih plačil veliko storijo že države članice in posamezni naročniki:

"Kar zadeva plačila podizvajalcem, lahko naročniki v pogodbeno dokumentacijo vključijo tudi določbe za zagotovitev, da njihovi dobavitelji pravočasno plačajo podizvajalcem in da plačila potujejo navzdol po dobavni verigi." (Evropski kodeks, str. 20).

Delovni dokument služb Evropske komisije k Aktu za mala podjetja (iz leta 2008) pa izpostavlja, da je nujno treba izboljšati pogoje za poslovanje s podizvajalci, npr. neposredna

plačila podizvajalcem ali za določitev minimalnih standardov ali standardnih pogodb (Commission staff working document, str. 52).

4.1 Avstrija

Avstrijski Zvezni zakon o javnih naročilih je do leta 2002 prepovedoval kakršnokoli oddajo posameznih segmentov naročila podizvajalcem. To se je spremenilo šele z novim Zveznim zakonom o oddaji javnih naročil (*Bundesgesetz über die Vergabe von Aufträgen, BvergG*; naknadno spremenjen še leta 2006), ki pa v 83. členu še vedno določa, da izvajalec ne more prenesti na podizvajalca izvedbe celotnega javnega naročila. Poleg tega 90(3). omenjenega zakona določa, da je za podizvajalca lahko izbrano samo tisto podjetje oz. posameznik, ki ima določeno stopnjo zanesljivosti, kar pomeni, da nima večjih dolgov pri plačilu davkov in prispevkov in ni kršilo zakonodaje (predvsem delovne) (Liability in subcontracting processes). Zakon ne omenja pravic podizvajalcev v primeru neplačil izvajalca za opravljeno delo.

4.2 Danska

Danska je obe evropski direktivi o javnih naročilih¹¹ neposredno prenesla v nacionalno zakonodajo, in sicer Direktivo 2004/17/ES z vladno uredbo št. 937 z dne 16. septembra 1994, Direktivo 2004/18/ES pa z vladno uredbo št. 936 z dne 16. septembra 1994. Zakonodaja je v veljavi od 1. januarja 1995. Plačila med izvajalcem in podizvajalcem pa v njej niso posebej obravnavana ali drugače izpostavljena.

4.3 Finska

Finski Zakon o javnih pogodbah (*Act on Public Contracts oz. Laki julkisista hankinnoista*) iz oktobra 2007, ki je implementiral evropsko Direktivo 2004/18/ES, podizvajalstvo omenja v 48. členu, kjer pa določa zgolj osnovne pogoje za sodelovanje podizvajalcev pri javnih naročilih:

- "Naročnik lahko od ponudnika zahteva, da v svoji ponudbi prikaže delež naročila, ki ga namerava prepustiti tretjim stranki ali predlaganim podizvajalcem. Ta prikaz nima vpliva na izbiro in oceno usposobljenosti glavnega izvajalca" (prvi odstavek).
- "Naročnik lahko od izbranega izvajalca zahteva, da podizvajalcem odda dela v najmanj 30% vrednosti celotnega naročila." Poleg tega je delež podizvajalcev mogoče povečati; njihov delež pri izvedbi naročila mora biti zapisan v pogodbi (drugi odstavek).

Zakon izrecno ne omenja pravic podizvajalcev v primeru neplačil izvajalca za opravljeno delo.

¹¹ Direktiva 2004/18/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. marca 2004 o usklajevanju postopkov za oddajo javnih naročil gradenj, blaga in storitev ter Direktiva 2004/17/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 31. marca 2004 o usklajevanju postopkov javnih naročil naročnikov v vodnem, energetskem in transportnem sektorju ter sektorju poštnih storitev.

4.4 Nemčija

Nemška zakonodaja s področja javnih naročil je v veliki meri urejena na zveznem nivoju. Področje sodelovanja med glavnim izvajalcem in podizvajalci (nem.: *Nacharbeiter; Nachunternehmer; Subunternehmer*) je posebej omenjeno predvsem v 4. in 10. členu Pravilnika o oddaji javnih naročil na področju gradenj (*Vergabe- und Vertragsordnung für Bauleistungen*). Vendar pa se omenjena člena nanašata na samo možnost oddaje določenih segmentov javnega naročil podizvajalcem, ne pa na ureditev plačilnih razmerij s podizvajalcem (Public procurement in Germany).

Evropski kodeks sicer kot primer dobre prakse navaja ravno primer nemške zakonodaje, kjer mora naročnik v dokumentaciji določiti, da izbrani ponudnik svojim podizvajalcem "*ne sme določiti manj ugodnih pogojev, kot so pogoji, dogovorjeni med njim in naročnikom, zlasti kar zadeva plačilne pogoje*" (Evropski kodeks, str. 11). Vendar pa je treba poudariti, da v tem primeru ne gre za zvezni zakon, temveč deželni zakon zvezne dežele Baden-Württemberg, in sicer Zakon o spodbujanju delovanja malih in srednje velikih podjetij (*Mittelstandsförderungsgesetz*) iz decembra 2000. Le-ta v 22. členu določa:

"Izvajalci so v primeru prenosa izvedbe del na podizvajalca s pogodbo zavezani [...] da se s podizvajalcem ne dogovorijo za nobene manj ugodne pogoje, kot so dogovorjeni med izvajalcem in naročnikom, zlasti v zvezi z načinom plačila." (22. člen, četrti odstavek, 4. alineja).

Na podobno ureditev sodelovanja izvajalcev s podizvajalci naletimo na primer tudi v 6 (3). členu (drugi odstavek) Pravil za sodelovanje na javnih natečajih za gradbena dela mesta Köln (*Bewerbungsbedingungen der Stadt Köln für die Vergabe von Bauleistungen*) ali pa v 7 (3). členu Pravil za sodelovanje na javnih natečajih - z izjemo natečajev za gradbena dela deželnega glavnega mesta München (*Bewerbungsbedingungen der Landeshauptstadt München für die Vergabe von Leistungen - ausgenommen Bauleistungen*).

4.5 Norveška

Kot članica EGP je tudi Norveška zavezana k predpisom Evropske unije s področja javnih naročil (obe omenjeni direktivi o javnih naročilih). V nacionalno zakonodajo jih je splošno implementirala z Zakonom št. 69 o javnih naročilih s 16. julija 1999 (*Public Procurement Act of 16 July 1999 No. 69*), bolj podrobno pa jih je uveljavila z:

- Uredbo o pogodbah javnega sektorja (*Public Contracts Regulation 2006 no. 402*, ki je implementirala Direktivo 2004/18) in
- Uredbo o pogodbah za javne službe (*Utilities Contracts Regulation 200 no. 4036*, ki je implementirala Direktivo 2004/17 (International Comparative Legal Guide to Public Procurement).

Norveški zakon ne ureja okoliščin glede plačil med glavnim izvajalcem ter podizvajalci pri javnih naročilih. Ureja sicer ustanovitev posebnega organa za pritožbe v postopkih javnega naročanja, t. im. *Klagenemnda for offentlige anskaffelser* (v nadaljevanju: KOFA), vendar se le-ta ne ukvarja s pritožbami med izvajalci in podizvajalci, temveč zgolj med izvajalci/dobavitelji in naročnikom. Norveška zakonodaja s področja javnih naročil prav tako na primer ne ureja številnih drugih okoliščin v zvezi z oddajo in izvedbo javnega naročila (npr. spremembe pogojev naročila), temveč jih prepušča ureditvi s pogodbo (spletna stran International Comparative Legal Guide to Public Procurement).

4.6 Švedska

Novi švedski Zakon o javnem naročanju (*Upphandlingslag*) je veljaven od 1. januarja 2008 in velja za vse organe javnega sektorja na vseh nivojih (npr. tako državne organe kot lokalne oblasti), poleg tega pa celo za nekatera podjetja, ki so v večinski lasti države (Swedish Competition Authority). Podizvajalci so v omenjenem zakonu izrecno omenjeni le v 11. členu, ki določa, da *"naročnik lahko pozove ponudnika, da v ponudbeni dokumentaciji prikaže delež naročil, ki ga namerava oddati v izvajanje tretji strani, in navede predlagane podizvajalce"* (The Public Procurement Act).

Tudi švedski Zakon o javnem naročanju izrecno ne ureja okoliščin sodelovanja med glavnim izvajalcem ter podizvajalci pri javnih naročilih.

5 ZAKLJUČEK

Kot je razvidno iz podatkov o plačilnih rokih (dogovorjenih in dejanskih) v izbranih državah, so pri uveljavljanju finančne discipline najbolj uspešne predvsem skandinavske države. Nacionalno zakonodajo na tem področju so imele urejeno že desetletja pred sprejetjem Direktive 2000/35/ES oziroma celo pred svojim vstopom v EU: Danska leta 1986, Finska leta 1982, Švedska kot prva leta 1974, Norveška, ki je sicer le članica EGP, pa leta 1976.

Glede načina delovanja njihovih zakonskih instrumentov bi lahko povzeli, da so naravnani tako, da je za dolžnika stroškovno ugodneje najetje posojila in plačila obresti zanj, kakor pa zamujanje pri plačilu in s tem plačilo zamudnih obresti, ki je še neprimerno višje od stroškov posojila. Kljub temu pa ne bi mogli sklepati, da je višina zamudnih obresti edini oziroma odločilni dejavnik, ki prispeva k visoki stopnji plačilne discipline v teh državah. Stopnja zamudnih obresti je sestavljena iz:

- referenčne stopnje ECB oziroma nacionalne centralne banke (v tistih državah, ki niso članice evro območja), ki je torej v vseh državah (približno) enaka, ter
- dodatne "marže" - slednja v Avstriji, Nemčiji, na Švedskem (pa tudi v Sloveniji)¹² znaša 8 odstotnih točk, na Finskem in Danskem, ki sta prva oziroma četrta država z najboljšo plačilno disciplino, pa znaša 7 odstotnih točk, kar je minimalna stopnja, ki jo zahteva Direktiva 2000/35/ES.

Skandinavske države prehitvajo EU tudi na področju poplačila stroškov terjatvenih postopkov. Njihovo poplačilo bo na evropskem nivoju enotno urejeno šele z novo direktivo (iz leta 2009, predvidoma veljavna v letu 2011), medtem ko imajo Danska, Norveška in Švedska to z nacionalno zakonodajo že urejeno.

V vseh obravnavanih državah so vzpostavljeni nacionalni poslovni registri kakor tudi zasebna bonitetna podjetja. Kot je razvidno iz zgoraj navedenega, tako nacionalni poslovni registri in bonitetna podjetja praviloma zbirajo in posredujejo le informacije o podjetjih, ne pa tudi podatkov o organih javnega sektorja. Lahko bi sicer sklepali, da je edina izjema pri tem norveški nacionalni registrski center Brønnøysund, vendar je tudi pri tem treba opozoriti, da le-ta, kot smo povzeli po viru (spletni strani BRC), "vodi podatke" o organih javnega sektorja, iz česar pa ni mogoče zanesljivo trditi, da to zajema tudi podatke o plačilni disciplini.

¹² To določa 2. člen Zakona o predpisani obrestni meri zamudnih obresti (Uradni list RS, št. 11/2007).

Glede plačilnih razmerij med glavnim izvajalcem in podizvajalci lahko povzamemo, da nacionalne zakonodaje s področja javnih naročil tega razmerja ne urejajo, temveč večinoma samo opredeljujejo pojem podizvajalstva in določajo, kako mora biti le-to opredeljeno v pogodbi med naročnikom in glavnim izvajalcem. Omeniti pa velja zakonodajo nemške zvezne dežele Baden-Württemberg, ki v Zakonu o spodbujanju delovanja malih in srednje velikih podjetij nalaga izvajalcem obveznost, da se v primeru prenosa izvedbe del na podizvajalca z njim ne smejo dogovoriti za nobene manj ugodne pogoje, kot so dogovorjeni med izvajalcem in naročnikom, še zlasti v zvezi z načinom plačila.

Evropski kodeks najboljših praks za poenostavitev dostopa malih in srednjih podjetij do pogodb o javnih naročilih sicer kot primer dobre prakse navaja madžarsko zakonodajo, po kateri je v pogodbo med dobaviteljem/izvajalcem in naročnikom lahko vključena tudi klavzula, ki zagotavlja, da bodo dobavitelji pravočasno plačali tudi svojim podizvajalcem (Evropski kodeks, str. 20; Public Procurement Rules). Dodali pa bi lahko, da so pravice podizvajalcev še bolj neposredno urejene v slovenski zakonodaji, in sicer z Uredbo o neposrednih plačilih podizvajalcu pri nastopanju ponudnika s podizvajalcem pri javnem naročanju. Ta določa pravila, po katerih se v postopkih javnega naročanja, v katerih nastopa ponudnik skupaj s podizvajalcem, izvede plačilo za izvedeno delo neposredno podizvajalcu (1. člen).

Pripravila:

mag. Romana Novak

VIRI

- Act on Public Contracts - Laki julkisista hankinnoista: <http://www.tem.fi/index.phtml?l=en&s=2007> (9. 10. 2009).
- Baden-Württemberg: Mittelstandsförderungsgesetz (Gesetz zur Mittelstandsförderung). Gesetz vom 19. 12. 2000 (): <http://dejure.org/gesetze/MFG/1.html> (8. 10. 2009).
- Betalningsnider i näringslivet, Betänkande av utredningen om långa betalningstider, Statens Offentliga Utredningar, SOU 2007:55: http://books.google.si/books?id=LwYc2qbhC0cC&pg=PA16&lpg=PA16&dq=sweden+%22contractual+payment+period%22&source=bl&ots=FBUm0_LhEs&sig=TH-u7jyGv5LEBeiP6cqKraSi9Ec&hl=sl&ei=MxmQStiHNI-hAaN7pzBBg&sa=X&oi=book_result&ct=result&resnum=1#v=onepage&q=sweden%20%22contractual%20payment%20period%22&f=true (21. 9. 2009).
- Bewerbungsbedingungen der Landeshauptstadt München für die Vergabe von Leistungen - ausgenommen Bauleistungen: <http://www.feuerwehr.muenchen.de/bd60tech/b64vgs9/bbeuvol.pdf> (8. 10. 2009).
- Bewerbungsbedingungen der Stadt Köln für die Vergabe von Bauleistungen: <http://www.stadt-koeln.de/mediaasset/content/pdf27/vob-bewerbungsbedingungen-bauleistungen-2008-06.pdf> (8. 10. 2009)
- Bolagsverket: <https://ebr2.bolagsverket.se/controller/Login> (24. 9. 2009).
- Brønnøysundregistrene: <http://www.brreg.no/> (24. 9. 2009).
- Bundesanzeiger Verlag: <http://www.bundesanzeiger.de/> (24. 9. 2009).
- Bundesgesetz über die Vergabe von Aufträgen (Bundesvergabegesetz 2002 - BVergG). BGBl. I Nr. 99/2002: <http://www.bva.gv.at/NR/rdonlyres/ECD08B37-9D15-4BD9-9D4D-46E90C0A55E8/3272/Bundesvergabegesetz2006.pdf> (9. 10. 2009).
- Commission of the European Communities: Commission Staff Working Document accompanying the Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions Think Small First A Small Business Act For Europe Impact Assessment Brussels. SEC(2008) 2101: http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/docs/sba/SBA_IA.pdf (6. 10. 2009).
- Commission recommendation of 12 May 1995 on payment periods in commercial transactions (95/198/EC): <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995H0198:EN:HTML> (16. 9. 2009).
- Det centrale vidsohmhedsregister: <http://www.cvr.dk/Site/Forms/CMS/DisplayPage.aspx?pageid=21> (24. 9. 2009).
- DIRECTIVE 2000/35/EC ON COMBATING LATE PAYMENT IMPLEMENTATION INTO NATIONAL LAW: HTTP://EC.EUROPA.EU/ENTERPRISE/REGULATION/LATE_PAYMENTS/IMPLEMENTATION.HTM (16. 9. 2009).
- Direktiva 2000/35/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 29. junija 2000 o boju proti zamudam pri plačilih v trgovinskih poslih, Uradni list Evropske Unije, 8. 8. 2000: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:17:01:32000L0035:SL:PDF> (16. 9. 2009).
- Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta o boju proti zamudam pri plačilih v trgovinskih poslih (Prenovitev). COM(2009) 126 konč. 2009/0054 (COD). Komisija Evropskih skupnosti, Bruselj, 8.4.2009:

- http://ec.europa.eu/enterprise/regulation/late_payments/doc/8_april_2009/act_sl.pdf (17. 9. 2009).
- Europe's Battle Against Late Payment of Commercial Debt - The EC Directive - A Case Study Example: http://www.payontime.co.uk/news/europe_managers.html (16. 9. 2009).
 - European Business Register: <http://www.ebr.org/> (24. 9. 2009).
 - European Commission: Citizen's Summary. EU Proposes new rules on late payment in business: http://ec.europa.eu/enterprise/regulation/late_payments/doc/8_april_2009/citizens_summary_en.pdf (25. 9. 2009).
 - European Commission: Combating Delays in Payments: http://ec.europa.eu/enterprise/e_i/news/article_9054_en.htm (28. 9. 2009).
 - Evropski parlament: Odbor za zaposlovanje in socialne zadeve: Osutek poročila o socialni odgovornosti podizvajalskih podjetij v proizvodni verigi (2008/2249(INI)): <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-415.234+01+DOC+WORD+V0//SL&language=SL> (7. 10. 2009).
 - Frantar, Andreja. upravljanje terjatev do kupcev. Diplomsko delo. Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta, oktober 2004: http://www.cek.ef.uni-lj.si/u_diplome/frantar1559.pdf (23. 9. 2009).
 - Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts: http://www.uni-koeln.de/jur-fak/lbrah/pdf_docs/nur_text2.pdf (29. 9. 2009).
 - Impact assesment: Accompanying document to the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on combating late payment in commercial transactions (recast). Commission staff working document. Brussels, 8.4.2009 SEC(2009) 315: http://ec.europa.eu/enterprise/regulation/late_payments/doc/8_april_2009/impact_assessment_en.pdf (18. 9. 2009).
 - Interest Act (633/1982) as amended by Act 340/2002 (Statutes of Finland 10.05.2002) (Laki korkolain muuttamisesta Suomen Säädöskokoelma n° 340 du 10/05/2002 p. 2739): <http://www.finlex.fi/fi/laki/kaannokset/1982/en19820633.pdf> (28. 9. 2009).
 - Intrum Justitia: European Payment Index 2008: http://www.intrum.is/files/2008_9_16_EPI_ENG_2008.pdf (18. 9. 2009).
 - Justiz - Ediktsdatei (avstrijsko pravosodno ministrstvo): Insolvenzdatei: <http://www.edikte.justiz.gv.at/edikte/id/idedi8.nsf/suche!OpenForm&subf=e> (1. 10. 2009).
 - Komisija Evropskih Skupnosti: Evropski kodeks najboljših praks za poenostavitev dostopa MSP do pogodb o javnih naročilih. Delovni dokument služb Komisije. Bruselj, 25.6.2008. SEC(2008) 2193: http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/sme_code_of_best_practices_sl.pdf (5. 10. 2009).
 - Konkurrensverket: Swedish Competition Authority: http://www.kkv.se/t/Page_490.aspx (7. 10. 2009).
 - Liability in subcontracting processes in the European construction sector: Austria. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions: <http://www.pedz.uni-mannheim.de/daten/edz-ma/esl/09/ef08871en.pdf> (9. 10. 2009).
 - Making more effective the European rules on late payment: Extracts from the press conference by EC Vice-President in charge of Enterprise and industry, Günther Verheugen. First Transmission: 08/04/2009. Brussels, Belgium - EC/Berlaymont:

- <http://ec.europa.eu/avservices/services/showShotlist.do?out=PDF&lg=En&filmRef=63016> (18. 9. 2009).
- Ministry of Government Administration and Reform. Public Procurement Act: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/fad/tema/konkurransopolitikk/Listeside-konkurransopolitikk/regelverket-for-anskaffelser/public-procurement-act.html?id=412018> (8. 10. 2009).
 - Patentti- ja rekisterihallitus: <http://www.prh.fi/en.html> (24. 9. 2009).
 - Perales Viscasillas, Pilar: Examples of country application on the transpositions of Directive 2000/35/EC. Seminar on Late Payment Directive TOBB, Ankara, November 2007: <http://www.tobb.org.tr/abm/haberler/taix/presentation-Viscasillas.ppt#265,10>, (28. 9. 2009).
 - Predstavitev Evropskega poslovnega registra ter značilnosti poslovnih registrov v nekaterih evropskih državah. AJPES: Prispevek za sosvet registrov. http://www.stat.si/doc/sosvet/Sosvet_01/Sos01_s296-2005.doc (24. 9. 2009).
 - Procurement Rules in Denmark - Legislative Framework. Danish Competition Authority: <http://www.ks.dk/index.php?id=23500> (9. 10. 2009).
 - Public Procurement Rules. Print & Packaging Forum: <http://printpackforum.wordpress.com/2009/03/26/public-procurement/> (6. 10. 2009).
Public procurement in Germany: <http://www.etisys.com/uploads/media/Germany.pdf> (5. 10. 2009)
 - Telekom Austria - Businesskunden: <http://business.telekom.at/produkte/onlinedienste/dataweb/insolvenz/index.php> (1. 10. 2009).
 - The EU Rating Agency Regulation. Morrison Foerster - News Bulletin. April 28, 2009: <http://www.mofo.com/news/updates/files/090428EURatingAgency.pdf> (25. 9. 2009).
 - The Global Ideas Bank: Interest on late payment of Bills: <http://www.globalideasbank.org/site/bank/idea.php?ideaId=2031> (16. 9. 2009).
 - The International Comparative Legal Guide to: Public Procurement 2009. A practical insight to cross-border Public Procurement. GLG. Global Legal Group: <http://www.iclg.co.uk/khadmin/Publications/pdf/2241.pdf> (9. 10. 2009).
 - The Public Procurement Act (2007:1091). 2009-07-23: http://www.kkv.se/upload/Filer/ENG/Procurement/english_LOU2007-1091_090723.pdf (7. 10. 2009).
 - Types of public procurement contracts - Public Procurement Procedures. Danish Competition Authority: <http://www.ks.dk/en/procurement/legislation/public-procurement-procedures/> (9. 10. 2009).
 - Unternehmensregister - die zentrale Plattform für die Speicherung von Unternehmensdaten: <https://www.unternehmensregister.de> (24. 9. 2009).
 - Uredba o neposrednih plačilih podizvajalcu pri nastopanju ponudnika s podizvajalcem pri javnem naročanju: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r03/predpis_URED4383.html (6. 10. 2009).
 - Vergabe- und Vertragsordnung für Bauleistungen: <http://dejure.org/gesetze/VOB-B> (8. 10. 2009).
 - Zakon o obrestih za zamujena plačila (Lov om renter ved forsinket betaling): <http://www.lovdatab.no/all/nl-19761217-100.html> (16. 9. 2009).

- ZAKON O PREDPISANI OBRESTNI MERI ZAMUDNIH OBRESTI (URADNO PREČIŠČENO BESEDILO) (ZPOMZO-1-UPB1). URADNI LIST RS, ŠT. 11/2007: [HTTP://ZAKONODAJA.GOV.SI/RPSI/R05/PREDPIS_ZAKO5115.HTML](http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r05/predpis_zako5115.html) (13. 10. 2009).
- Zakonodajna resolucija Evropskega parlamenta z dne 23. aprila 2009 o predlogu Uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o bonitetnih agencijah: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P6-TA-2009-0279+0+DOC+XML+V0//SL#top> (23. 9. 2009).
- Zinsenrechts-Änderungsgesetz - ZinsRÄG (BGBl. I Nr. 118/2002 - 9. August 2002): http://secola.org/db/2_20/at_ums.pdf (28. 9. 2009). Public Procurement Rules. Print & Packaging Forum: <http://printpackforum.wordpress.com/2009/03/26/public-procurement/> (6. 10. 2009).
- Zinssatz bei Verzug des Schuldners: http://www.zyklop.de/inkasso_pressemitteilungen/inkasso_presse_08_01_03.html (29. 9. 2009).